

КУРГАНЫ. замчышы, гарадзішчы, селішчы — помнікі далёкага мінулага. Колькі іх на Беларусі? Зямлі Шмат таямніц нашых продкаў хаваюць яны...

Маўчыць помнікі, надзеяна прыхаваючы сляды перабытага чалавека, прадметы яго побыту, някітры прылады працы. Каб прымушыць загаварыць старыя рэчышчы, існуючыя ў дарогу археолагі — існуючыя шувальнікі «скарбаў». Аб іх пошуках і знаходках мы гутарым з загадчыкам сектара археалогі Інстытута гісторыі Акадэміі навук БССР, кандыдатам гістарычных навук У. Будзько.

— Лета ў нас — гарачая пара, свайго роду жыццё. Толькі мы жнем не вяршы, а марыны, — пачынае з усмешкі Уладзімір Дамітравіч і паварочвае да карты. — У Беларусі жылі балтыйскія і славянскія плямёны. Археолагі вельмі цікавіліся, як жылі гэтыя плямёны, якія помнікі ім былі збудаваны, які ўзровень улівай і культуры.

Першыя сляды жыцця людзей на зямлі нашай рэспублікі адносяцца да часу палеаліту. На правым беразе Сожа каля вёскі Бердыж і Падлужжа знойдзены стаяны перабытых палеалітычных і рэбалаваў. Узрост паслядзіна — 24 тысячы гадоў. Раскопкі паказалі, што ўжо тады людзі ўмеўлі нарыставаць прымытыя каменнымі прыладамі, умець здабываць агонь, будаваць жылло, падоўнае на жытло народнаснай Полаччыны — вітавы, чумы. Помнікі часу палеаліту на тэрыторыі Беларусі вядома нямнога — усяго каля дзесяці. Найбольш цікавая старажытная стаянка каля вёскі Кляевічы на Магілёўшчыне...

Тут жа са збудаваннем перапытаў назву вёскі. Можна памыліўся ён, а мо здалося мне? Гэта ж мая родная вёска... Але не, памылкі не было. У маіх Кляевічах, на беразе Бесядзі, дзе Нанчэскі ручай упадае ў рэчку, калісьці, прыкладна, 100 тысяч гадоў назад было стаянка перабытага чалавека. Аб гэтым сведчаць коці маманта, старажытныя крэмавыя прылады. — А колькі на Беларусі ар-

хеалагічных помнікаў больш позняга часу?

— Археалагічных помнікаў часу мезаліту — пераходнага перыяду ад палеаліту да неаліту — значна больш. Вядома каля паўтары сотні стаянак і паселенняў. А помнікі эпохі неаліту знойдзена больш як паўтрасці.

— Якія помнікі найбольш вывучаныя?

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

— Галоў сорах назад пачаліся раскопкі каля вёскі Юрвачы Калінкавіцкага раёна, дзе на берагах возера Літвін ёсць некалькі старажытных стаянак.

ТАЙМНІЦЫ СТАРЫХ КУРГАНОЎ

кі старажытных стаянак. Раскопвалі іх да вайны К. Палікарповіч, А. Леўчаненкі, у апошнія гады У. Ісаенна. Паздаўся пачаць раскопкі мезалітычна-неалітычнага перыяду на Полаччыне. Знойдзены крэмавыя прылады працы, абломкі страў і г. д. У апошнія гады наш Гурэўскі атрад археалагічнай экспедыцыі пачаў новыя раскопкі гарадзішча ў Давыд-Гарадку. Гістарычны звестак аб паходжанні гарадышча, а шматлікія паданні трактуюць гэта па-рознаму. Раскопкі даюць паставу меркаваць, што гарады быў заснаваны ў пачатку 12 стагоддзя Валынскім князем Давыдам Ігаравічам.

На думку кандыдата гістарычных навук Георгія Шахунава даўняса рабышчы і аб гістарычных граніцах Мінска. Траба грунтоўна вывучыць яго на-

АБЕЛІСК НА ГАСЦІНЦЫ

Цяжкую ношу паклаў на алтар перамогі гэтыя дзеі. Герой абароны Врэнчынскіх крэпасцей Герой Савецкага Саюза маёр П. Гаўрылаў гутарыць з Сяргеям Ціханавым.

Фота В. ЛАРЫНА.

ту да Язвічэй зашлюў стараста Апанас Драка. «Твой Мішка светлы, на германца пахожы. У самы раз мая служыць у паліцыі», — сказаў здраднік. «Обіком мой сын не будзе, вось і ўвесь мой скваз, пан Драка», — адказаў Сяргею Ціханаву. Стараста вылаўся і пайшоў. У другі раз набіў жанчыну, прыпомніў яе словы. Але Мішка ўжо не было дома — маці адправіла яго да сваіх бацькоў у вёску Шалавічы. Тоды стараста падаслаў паліцыю.

— Дзе сын? — Не ведаю, не ведаю, — паўтарала маці.

Паліцый страляў над вухам жанчыны, вылаўся і пайшоў з хаты.

А Мішка стаў перызанскім сувязным, перапраўляў ім зброю. Прыязь па падлукшам вентуку — і паехаў. На завастах паліцыі і немцы ўвесь ваз перапаўчы, кішч абмацоўка, а пад воз ніхто і не загляне.

Калі прыйшлі немцы, пайшоў Мішка ў армію. У лютым сорах пятага года апыла сэрца маці перапе і ваеннаката са страшнымі словамі. Загінуў Мішка ва Усходняй Прусіі. Зсталася ў яго жонка з маленькай дачкой Галкай.

Цяпер дзятчына сама ўжо нявесце, мадэстары працуе, да бабці заглядае.

Трэці слухт на барэльефе — Іван. Ён ўхавала яна яго, семнаццацігадовага юнака, пегналі ў Германію. Толькі паслёў ён сказаць на развітанне маці: «Ты яшчэ памуч пра мяне, не плач!»

Не ведала яна, што сын неўзабаве збег ад ненавіснага баўра, што яго хопілі і кінулі ў шкату Сілезіі. Але мацней за калючыя стрэлы ў іонака прага да свабоды, нявісьце да ворагаў. Новая ўцёкі, і Іван трапіў ў Заходнюю Украіну, да партызан.

У мяне ў руках дэведка, дэслапа маці Украінскім штабам партызанскага руху:

«Ваш сын, Іван Міхайлавіч Язвіч, з 3 снежня 1942 года быў байцом партызанскага атрада імя Чалнава ў вёсцы Бараньшэ, каля Левадзіна. У бах з нямецка-фашысцкімі захопнікамі загінуў смерцю мужчын і красавіка 1944 года».

Гэтая паперка дайшла ў Падлесце толькі пасля вайны. А маці марыла, што будзе сын яе апыраць на старасці гадоў. Суседзі хвалілі Ваню: «Ён у цябе, Ціханаву, такі рабаўшчы, вось муж будзе некаму...» А пажніла яго доля парты-

ваколле і ў першую чаргу заградавае Строчыцкае гарадзішча на Менцы. Магчыма, што там знаходзіцца першыя частковыя Мінск. У гэтых адносных павучальных прыклад Барысава. Даснавала адлучэнне ваколіц яго да падставы меркаваць, што гарады пераносіўся не аднойчы. Гэта адноснавадалася ў назвах: Стары Барысаў, Барысаў — за пачатку вайны ад Стараго Барысава — і Новы Барысаў.

Раскопкі селішча каля вёскі Гарадзішча на Мядзельшчыне, якія праводзіць ужо некалькі гадоў кандыдат гістарычных навук Аляксей Мітрафанав, выявілі рэшткі 23 будынкаў стаўбавой і зрубаванай канструкцыі. Форма жылля чатырохвугольнай. Сцены зарынтаваны строга па напрамку свету. Унутры адкрытыя ачагі, або печы-камены.

Своеасабліва і плануоўка паселення: вуліцы няма, будынкі размешчаныя кампактнымі групамі па тры-чатыры хаты. Віднае, кроўныя сувязі ў VI—VII стагоддзях новай эры не страцілі свайго значэння. Мала сям'я хая і жыла ў асобным доме, але не была самастойнай гаспадарчай адзінкай. Жыхары селішча займаліся земляробствам. Развіта была жывёлагадоўля. Знойдзены коці нававы, свіны, каня і авечкі.

На селішчы знайшлі мноства так званай аблітай керамікі і іншых рэчаў, якія характэрныя і для помнікаў Літвы, Латвіі. Гэта сведчыць аб сувязях мясцовых плямёнаў з суседзямі. Знаходкі ў Шведскай гары каля Ваўнавіска — савіны, сярпы, сякеры, борцішчыны прылады — вельмі падобныя да знаходак каля Ноўгарада, Пскова, Масквы.

Характэрна таксама, што стаяны старажытнага чалавека існавалі да вады. У рэчышчы прадкі лавілі рыбу, у прыроднай пойме палывалі на дрэўнае дзічкіну і птушак. Да таго ж, па воднай дарозе было зручна ездзіць у гасці да суседзяў. Не трэба забываць і аб тым, што выглед шырокай раўніны каля возера, прастора паліваў пачынаў зрабавы гавароніт чалавека, дапамагаў кінуць пачуццё адзіноцтва і страху. Можна быць, менавіта, чароўны заход

і культуры...

соцца над возерам нахілаў старажытны мастакоў і славяноў. Шкада, мы ніколі не даведаемся, як яны спявалі...

— А ці можна на знаходках няшта пазнае сказаць пра мастацкі густ і ўзровень нашых далейкіх продкаў?

— Сляды мастацтва каменнага веку захаваліся ў асноўным у выглядзе арнаменту на прыладах і посуде. Але і ўобразы на абломках гарышчу даюць нам некаторае ўяўленне аб густе старажытных жыхароў. Спацатку арнаментальныя напісаны мелі магчымы сэнс, але з цягам часу гэты сэнс траціўся. Так здарылася з арнаментамі беларускаў, рускіх, украінцаў — магчыма значэнне крыжыкаў, ромбікаў, злігаў даўно сфэраваў.

У час раскопак Асаўя ў Бешанковіцкім раёне знойдзены фрагмент керамікі, на якім ёсць схематычны малюнак каці. Старажытны майстар намаляваў агучыня, але характэрныя абрысы птушкі. Тут знойдзены таксама некалькі скульптурных твораў, якія выяўляюць з рога, іклаў дзіка і з дрэва. Асабліва цікавая драўляная скульптура мужчыны.

— Уладзімір Дамітравіч, а цяпер, калі ласка, аб сёлетніх работах.

— Сёлета, як і летась будзе працаваць Беларуская археалагічная экспедыцыя з дэзьямі атрадаў. Некаторыя з іх ужо пачалі на раскопкі. Будзем далей шырока старажытныя стаяны ў Кляевічах — туды паеду я. Палескі неалітычны атрад будзе даследаваць помнікі ў басейне Прыпяці, Іўманскі — у басейне Немана. Будзем працягваць раскопкі ў Брэсце, Барысава, Полацку і іншых гарадах.

— Раскопкі — справа складаная. Як дапамагасць вам музеі, наша грамадзкасць?

— Адны ў полі не воін. Без іх дапамогі мы нічога не зрабілі б. Першыя намы памочнікі — студэнты, вучні старажытных мастацкіх музеяў, асабліва Беларускі дзяржаўны. Полацкі, Врэнчынскі і іншы. Падтрымліваюць нас мясцовыя

НА СТАРОНКАХ

газеты «Литература і мастацтва» з'явілася ўжо каля дзесятка артыкулаў, у якіх аўтары вядуць гаворку пра сучасны стан нашага апавадана. Закранута нямаюць важных і надзвычайных праблем. З многімі думкамі і меркаваннямі ўдзельнікі дыскусіі, асабліва з канкрэтнымі заўвагамі адносна тых ці іншых твораў і аўтараў, нешта не пагаджаюцца. Там не менш, і пачынальнік дыскусіі Я. Герцковіч, мне здаецца, запячаткаваў гэтыя тэмы ў агульнай думцы сённяшняга стану апаваданага жанру.

Напрыклад, В. Буран сцвярджае, што сённяшні стан «майор прозы» выклікае трывожу. Уся бяда ў тым, лічыць крытык, што пры значным колькасцім росце наша апавадана сёння нямада траціць у якасці адносна, што лію губляе значнасць і вострыя думкі, раней яму ўласцівы, што сённяшняе апавадана не вельмі краіна чытаць, бо герой яго — сумны, нешчасны, заната артыст-ардынарны чалавечак. У такіх сцвярджах, мажліва, і ёсць доля праўды, але вось так, агулам, закрасваць працу вялікага атрада празаікаў усё ж, відаць, не трэба. Жанр апавадана да цяперашняга часу, здаецца, не мае карыснай службы. Ён па-ранейшаму знаходзіцца на перадыму падаўжана да жыцця і займае старонкі газет, часопісаў і кніг не па праву гасця, а па праву гаспадар.

Гэтым самым я не хачу сказаць, што ўсё ў нашым сённяшнім апавадана добра, што сучасны стан жанру нас дакладна задавальняе. Наспела сапраўды нямаюць пытанняў і праблем, якія патрабавалі таварыскага і прынцыповага абавязання і абмеркавання. І што гэты так, красамоўна засведчылі артыкулы В. Каваленкі, С. Андрэяна, А. Ясківіча. На мой погляд, у артыкулах гэтых удзельнікоў дыскусіі, у іх разважаннях і меркаваннях аб сучасным стане апавадана больш заключачаснасці ростам і ўзручэннем жанру, чым у рэкамэндацыйных, устаноўчых артыкулах В. Бурана і Я. Герцковіча.

На жаль, і В. Каваленка, і А. Ясківіч, і С. Андрэян для паважэння тых ці іншых думак і меркаванняў спыталіся на творчую практыку прызначна абмежаванай групы чытацка-аўтарскай. Зрэшты, сталася некалькі твораў, амаль усе дыскусійныя гаворкі абмежавалася творами маладых і самых маладых нашых апаваданаў — В. Адамчыка, І. Чырванюка, Б. Сачанкі, М. Стральцова, У. Дамашэвіча, А. Кудраўца, М. Капылючыка, М. Вышынскага. Менавіта ў гэты абмежаваны апавадана жанр імяні твораў мне і бачыцца адна з галоўных прычын таго, што ў дыскусіі так і не былі закрануты многія пытанні.

У гэтых сваіх нататках я хачу вярнуцца спыніцца на апавадана, які належыць перу нашых празаікаў — С. Грахоўскага, К. Кірэнькі і Е. Лось. Па-першае, хочанца хоць крыху паглыбіць усё ж рамкі нашай гаворкі. Па-другое, у прозе гэтых празаікаў, мне здаецца, таксама ў пэўнай меры вылучаюцца тры агульныя тэндэнцыі, якія ўласцівы нашаму апавадана ўвогуле.

Перад намі — тры кніжкі апаваданаў: «Які вліцкі дзень» С. Грахоўскага, «Ручныя шукавыя рэчкі» К. Кірэнькі і «Пацёркі» Е. Лось. Кнігі гэтыя розныя, але ў нечым і агульныя. Агульнае хоць бы тое, што ўсе тры напісаны пазамі, і гэта, несумнінна, адчуваецца ў кожнай з іх. Аднак, паўтараю, гаворка пойдзе пра кнігі прозы, таму і да аўтараў іх будзем падыходзіць з тымі ж патрабаваннямі, з якімі звычайна падыходзім да празаікаў.

Найбольш стаяць як празаік мне ўяўляецца С. Грахоўскі. Ягоныя апавадана, ёсць расквіццё і аналіз з'яўляюцца пэўна, ёсць злічаны розум аб дэсах людзей, ёсць характары — псіхалагічныя папавенны і жыццёвыя апавадана. Урэшце, С. Грахоўскі свабодна адчувае сабе і ў празаічнай моўнай плыні, тонка адчувае жывое народнае слова, так неабходнае сапраўднаму празаіку.

Адным з лепшых апаваданаў зборніка «Які вліцкі дзень»

мне здалося апавадана «Любо цінаю». Змест яго, коратка, такі. Былі старыя райвыканкома, дзед пенсіянер Арцём Іванавіч Цыбакоў дабраецца ў далёкі калгас — чытаць лекцыю. Ён стаіць ля дарогі і «галасуе» спадарожным машынам. Але ні грукавікі, ні легкавушкі не спыняюцца. Арцём Іванавіч, урэшце, бірае ў калгас дзядзька-калгаснік...

Стаяць ля дарогі, Арцём Іванавіч ніколі ўспамінае той час, калі яго ўсе звалі «самі» і «гаспадар». Калі ў яго была перасяльная «Волга» і ўвешны шафер Федзя, калі былі запрашэнні і провады, частункі і слава. А цяпер? За два гады ніхто ні разу не зайшоў да яго і не запрасіў да сябе. Заходзіць толькі паштальёнка і прапанава распісацца за пенсію. «Толькі раз на месяц распісацца». А раней жа распісаўся... Ого, колькі разоў у дзень даводзілася яму ставіць свой допік на розных паперах, ад якога, ён не сумняваўся, залежала многае.

ДЫСКУСІЯ

На паратку ўзнікла ПРАБЛЕМА АПАВАДАНА

Яўген АДАМОВІЧ, аспірант Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горькага.

ПРОЗА ПАЦЯТ

кі разоў у дзень даводзілася яму ставіць свой допік на розных паперах, ад якога, ён не сумняваўся, залежала многае.

Другая дэталля. Стаяць ля дарогі, Арцём Іванавіч глядзеш «Волгу». Можа яна спыніцца? «Ад надзеі і радасці страляюць ся Арцём Іванавіч, выскачваючы на дарогу, падіць руку, плаўна памахаў ёю, бо ведаў, што сядзе нехта ў яго, спыніцца, нідзе не дзенецца. Ён зараз сядзе ў машыну, ніхай і не побач з шаферам, і прыдзе ў «Чырвоную Нічку» па ўсім правлах, які ездзіць салдаты людзі. Ён ведае, — ад таго, на чым ты прыехаў, і пашана табе і павяга».

Трэцяя дэталля. Арцём Іванавіч не адмовіўся, калі яму пралавалі чытаць у калгасе лекцыю. Бо калі адмовіцца, то даведзена «наўдзіцца і, як вол доўбі, чакаць інфаркту».

Ты не вярніцца штыркі — а за імі паўстае чалавек аўсім паўнага лесу, зусім пэўных поглядаў. І перамоўнае. Але псіхалогіі не ставіць на гэтым кропік. Ён разважае да нашага вобразу бюракрата і прыстасавана — ніхай сабе былога. Аўтар робіць гэта венам старога калгасніка, які падвоіцца Цыбакова. Стары, каб не нудзіцца доўгай дарогай, пачынае гаворку. Прыняўшы сваё сядка за нейкага ўпаўняванага, стары ўспамінае: «Гэта можа гадзі чатыры таму было, калі прысадзіцелем у рабне быў гэты, які яго там, Цыбак ці чорт лысы, ну той, што на пэўны турнулі, вы ж ведаеце, мабчы? Дык што ён удумаў? Вясна, акурат як селетнія, халадзца, дождж, баскорміна, а яму яны здавалі. Электрыкі ў нас тады не было ніяк, а ён, літры-мудры, загадаў: хочаш літру газы ўзяць — дзесятак літраў у краму нясі. Так улодзем і сідзелі, пакуль куты не заняселіся».

Здавалася б, ніштам скажаў пісьменнік і пра Цыбакова, і пра старога калгасніка-вожыка, а бачны іх, адчуваеш — быццам сам з імі страчаеш і гутары з імі. Галоўнае, паўтараю, у тым, што апавадана наводзіць на роздум, прымушае азірнуцца ў наш уваршні дзень і быццам новымі вачыма глянуць на сённяшні.

Гэтакім жа глыбокім роздумам пра жыццё, у прыватнасці,

пра жыццё сённяшняга калгаснага вёскі, напоўнена і апавадана «Калі астаюцца свае». У ім таксама няма, па сутнасці, так званых сюжэта. Падзея ў творы, бадай, адна, ды і яна не вельмі кабі і важная: «Калі Пракопавай хаты спыніліся запыленыя блакіты «Масквіч». І пакалішоў на вёсцы пагалоска: Пракопаў пляменнік сыскаўся». Пісьменнік і тут асноўную нагрукую ўскладае не на падзеі і ўчынкі, а на думкі, уражанні, разважання свайх персанажаў. Урэшце, Пракопавага пляменніка для вёскі ўсё ж падзея. Адзіна са старых выслоўцаў з асаблівым задавальненнем адзначае, што Волчыны Паўлік праз шмат гадоў помніць усё і ўсё, гаворыць з людзьмі павойска, моваю бацькоў, нават прозвішча свайго не памятаў! — «А Борка — ніхай ён думае, што гэты баці прыслаў яму бацька. Няхай забудзе сваю крыўду. Няхай верыць, што людзі на свеце ўсе добрыя, такія добрыя і шчырыя, як яго матці». Хочацца спытаць аўтара: чаму аднаццацігадовае хлапчук павінен забыць, што яго бацька — нічэміні і мяротнік, чаму ён павінен глядзець на жыццё праз ружовыя акулкі?

Між іншым, амаль у ўсіх апаваданах К. Кірэнькі добрыя людзі суарыццэстаўляюцца дрэнным. Значыць, дрэнных людзей не так і мала? А як жа тады сцвярджаюць, што «людзі на свеце ўсе добрыя»?

Прычыны гэтых апаваданаў К. Кірэнькі (дакладна судзіць яшчэ такіх твораў, як «Яніна Палазюшка або мільчанскае шчасце» і «Паводка») нейкім заката сентыментальны, ледзь не з хараваці абвостраным пацучымі і перажываннямі.

Куды больш удаліся К. Кірэньку апавадана пра прыроду, такія, напрыклад, як «У малым лесе», «Маці», «Канец назі». Тут акреснасьць думкі, дакладнасць апісанняў, тонкі псіхалагізм харама спадучаецца з рамантычнай прыязнасцю і лірычнай напеўнасцю. Менавіта тут на данамогі Кірэньку-празаіка прыходзіць вобраз Кірэнькі-паэтаў...

Мне здаецца, сама па сабе гэта ўсё ж ніякая з'ява. Хоць бы, напрыклад, у тым сэнсе, што апавадана працаў вылучаюцца метафарычнасцю, музычнасцю фразы. Зрэшты, можна, відаць, гаварыць і аб тым, што проза працаў нібыта больш думна, мяккая ў параўнанні з прозаю «чыстых» празаікаў. Магчыма, я памыляюся, але мжывоці думай пра гэта, чытаючы зборнік Е. Лось «Пацёркі».

Творы, сабраныя ў гэтай кніжцы, бадай нешта называюць апавадана і звычайным сэнсе гэтага слова. Гэта сапраўды «пацёркі», празаічныя «пацёркі» — збуды, лірычныя замалюўкі, абразкі. Е. Лось амаль нідзе не выходзіць на шырокае абагульненні. За нейкай бытавой дэталлю, удалым слоўцам, цікавым здарэннем ці сустрачай яна не імкнецца ўбачыць нешта большае, чым тое, што выклікала, абудзіла ўсім гэтым у памяці. Праўда, часам яна спрабуе ўгледзецца за дэталлю і пэўны чалавечы характар, але часцей за ўсё ў гэтых пачуццях чалавек яго радасці, сум, захапленне, роздум, чэрстваць і г. д. і таму гаварыць пра яе творы як пра апавадана не вынадае. Выключэнне складаюць, мусіць, толькі «Яска», «З вайны», «Паштоўкі».

Такая проза, безумоўна, таксама мае права на існаванне. Больш таго, яна валодае і пэўнай прыцягальнасцю. Часам у маленькім абразку, як у кропельцы расы, не-не ды і адаб'ецца цэлае сонца. Але што датычыцца лірычных мініяцюраў Е. Лось, дык вымушаны сказаць, што такіх сярэд іх нішмат. Даволі часта пісьменніца захалюецца выпадковым і дробзным.

І апошняе. Большасць твораў, сабраных у зборніку, пра яны гаварыць, звернуты ў мінулае. Гэта, вядома, можна растлумачыць у кожнага з аўтараў з пэўна самай жаліва і самай жорсткай вайны. Але ўсё ж... Усё ж хацеўся, каб паэты, якія гэты робяць, у вершак, часцей звярталіся і ў сваёй прозе да нашай сённяшняй рэчаіснасці, да надзвычайных праблем сучаснасці.

Казлоў не мог не пазнайдзюцца, не кажучы ўжо аб іншых таварышах. Партызаны дружна разгрукілі самалёт. Бо-прыбасы, зброя, медыкаменты, газеты, лістоўкі. Іх беражна склалі далей ад пляцоўкі і акуратна замаскіравалі. Самалёт адцягнулі на ўскраіну лесу на днёўку і таксама замаскіравалі.

На другі дзень увечары настаў час адлёту. У самалёт пагрузілі ліджараненых. Гэтым жа самалётам па ўказанні ЦК КВ(б) Беларусі падляцелі ў Маскву В. Казлоў, генерал-маёр М. Канстанцінаў і член бюро Мінскага абкома партыі А. Бондэр, якому пасля цяжкага ранення трэба было ляцець.

На працягу 1942—1943 гг. партызанскі аэрадром Міншчыны прыняў каля 100 самалётаў з пасадкай і сотні самалётаў на выдкту аэрадром па паранутым. Гэтым была аказана вельмі значная дапамога, якая змагала супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на акупіраванай зямлі.

Але нягледзячы на тое, што ў будаўніцтве

ІДУЦЬ ЭКЗАМЕНЫ...

тэра купіць баня. Твору браку ўнутранай псіхалагічнай цялеснасці. Здавалася б, галоўным перснажам апавадана з'яўляецца жанчына трагічнага лёсу Лена Азаронак. Прынамсі, яе жыццё ў цэнтры ўвагі. Але ў апавадана так многа «я» лірычнага героя, што твор быў пад раздвойнаеца. Лірычны герой, кляпоўчыся пра іншых, найбольш кляпоўчыся — так атрымаўся сабе самым добрым і самым «правільным», свае эмоцыі, хваліцянні, адчуванні называючы чытачу.

Надалей мне ўяўляецца і канчоўка апавадана. Лірычны герой раскавае, што ён купіць баня, перашае яго Борку, што ён напіша хлапчучку пра тое, якая харашая ў яго матці. І ў самым канцы гаворыць: «А Борка — ніхай ён думае, што гэты баці прыслаў яму бацька. Няхай забудзе сваю крыўду. Няхай верыць, што людзі на свеце ўсе добрыя, такія добрыя і шчырыя, як яго матці». Хочацца спытаць аўтара: чаму аднаццацігадовае хлапчук павінен забыць, што яго бацька — нічэміні і мяротнік, чаму ён павінен глядзець на жыццё праз ружовыя акулкі?

Між іншым, амаль у ўсіх апаваданах К. Кірэнькі добрыя людзі суарыццэстаўляюцца дрэнным. Значыць, дрэнных людзей не так і мала? А як жа тады сцвярджаюць, што «людзі на свеце ўсе добрыя»?

Прычыны гэтых апаваданаў К. Кірэнькі (дакладна судзіць яшчэ такіх твораў, як «Яніна Палазюшка або мільчанскае шчасце» і «Паводка») нейкім заката сентыментальны, ледзь не з хараваці абвостраным пацучымі і перажываннямі.

Куды больш удаліся К. Кірэньку апавадана пра прыроду, такія, напрыклад, як «У малым лесе», «Маці», «Канец назі». Тут акреснасьць думкі, дакладнасць апісанняў, тонкі псіхалагізм харама спадучаецца з рамантычнай прыязнасцю і лірычнай напеўнасцю. Менавіта тут на данамогі Кірэньку-празаіка прыходзіць вобраз Кірэнькі-паэтаў...

Мне здаецца, сама па сабе гэта ўсё ж ніякая з'ява. Хоць бы, напрыклад, у тым сэнсе, што апавадана працаў вылучаюцца метафарычнасцю, музычнасцю фразы. Зрэшты, можна, відаць, гаварыць і аб тым, што проза працаў нібыта больш думна, мяккая ў параўнанні з прозаю «чыстых» празаікаў. Магчыма, я памыляюся, але мжывоці думай пра гэта, чытаючы зборнік Е. Лось «Пацёркі».

Творы, сабраныя ў гэтай кніжцы, бадай нешта называюць апавадана і звычайным сэнсе гэтага слова. Гэта сапраўды «пацёркі», празаічныя «пацёркі» — збуды, лірычныя замалюўкі, абразкі. Е. Лось амаль нідзе не выходзіць на шырокае абагульненні. За нейкай бытавой дэталлю, удалым слоўцам, цікавым здарэннем ці сустрачай яна не імкнецца ўбачыць нешта большае, чым тое, што выклікала, абудзіла ўсім гэтым у памяці. Праўда, часам яна спрабуе ўгледзецца за дэталлю і пэўны чалавечы характар, але часцей за ўсё ў гэтых пачуццях чалавек яго радасці, сум, захапленне, роздум, чэрстваць і г. д. і таму гаварыць пра яе творы як пра апавадана не вынадае. Выключэнне складаюць, мусіць, толькі «Яска», «З вайны», «Паштоўкі».

Такая проза, безумоўна, таксама мае права на існаванне. Больш таго, яна валодае і пэўнай прыцягальнасцю. Часам у маленькім абразку, як у кропельцы расы, не-не ды і адаб'ецца цэлае сонца. Але што датычыцца лірычных мініяцюраў Е. Лось, дык вымушаны сказаць, што такіх сярэд іх нішмат. Даволі часта пісьменніца захалюецца выпадковым і дробзным.

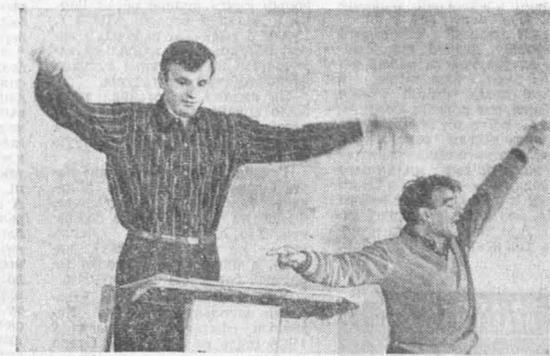
І апошняе. Большасць твораў, сабраных у зборніку, пра яны гаварыць, звернуты ў мінулае. Гэта, вядома, можна растлумачыць у кожнага з аўтараў з пэўна самай жаліва і самай жорсткай вайны. Але ўсё ж... Усё ж хацеўся, каб паэты, якія гэты робяць, у вершак, часцей звярталіся і ў сваёй прозе да нашай сённяшняй рэчаіснасці, да надзвычайных праблем сучаснасці.

Казлоў не мог не пазнайдзюцца, не кажучы ўжо аб іншых таварышах. Партызаны дружна разгрукілі самалёт. Бо-прыбасы, зброя, медыкаменты, газеты, лістоўкі. Іх беражна склалі далей ад пляцоўкі і акуратна замаскіравалі. Самалёт адцягнулі на ўскраіну лесу на днёўку і таксама замаскіравалі.

На другі дзень увечары настаў час адлёту. У самалёт пагрузілі ліджараненых. Гэтым жа самалётам па ўказанні ЦК КВ(б) Беларусі падляцелі ў Маскву В. Казлоў, генерал-маёр М. Канстанцінаў і член бюро Мінскага абкома партыі А. Бондэр, якому пасля цяжкага ранення трэба было ляцець.

На працягу 1942—1943 гг. партызанскі аэрадром Міншчыны прыняў каля 100 самалётаў з пасадкай і сотні самалётаў на выдкту аэрадром па паранутым. Гэтым была аказана вельмі значная дапамога, якая змагала супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на акупіраванай зямлі.

Але нягледзячы на тое, што ў будаўніцтве

Здае выпускнік Беларускай кансерваторыі Сяргей Кафанаў (злева), перымае педагога, заслужанага артыста БССР В. Катаеў. Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

НАШ НАКРУГЛЫ СТОЛ

пародыі — эпіграмы — усмешкі

Язэп ТАУШЧЭЗНЫ

НЕСПАДЗЯВАНАК

(Янка Брыль)

Занатоўваючы сваім сонечным проміньмі запісную кніжку, аднаго разу ўраўся ў гэткую, што доўга ад хваліцяння не мог выпадзіць з кішкі вечную ручку з бронзавым прэмом, якую набыў ў часе сваіх гэсаконных падарожжаў ці то на Цэйлоне, ці то на прыёме ў каралева Мадагаскара.

Двое Два бедакі па адным творчым саюзе. Чалавек маленькага росту, з нягледным тварам і неахайнай лысін, з адвісай і гоўстай губой, бы ў дачкі знаёмага туземнага царка з ляментам Бумба-Юмба.

Вялікі пісьменнік Прыгожы дзяцюк з ялышчавым румянцам на ўсё шчаку, валасы ўшоца, плечы геркулесава, новы гарнітур з бастону, пашыты не інакш, як лепшым атэль на Шостай лініі.

Бездар і Мізераль Увечары, гледзячы на захад сонца, я доўга думаў аб загадках жыцця, аб тых дзіўных цудах, якія неспадзявана стрэньш часам проста на рагу праспекта і Чыжоўкі.

Павел ШЫБУТ

БАЙКІ-КАРЕЦЕЛЬКІ

КРОПКА Кропка не прызнавала малых велічынь: за ёй заўсёды стаялі вялікія літары.

НА НОВЫ ЛАД На гэты раз ліса частавала жураўла са жбана. Журавель быў яе начальнікам.

ДОКАЗ — Зац сягнуў з фермы курятку, — паведаміў мядзведзю. — От жа злодзей! — усклікнуў мядзведзь. — Лясаў краў моркву і капуста, а сёпта во—за курэй узяў!

НЕ ТОЕ МЕСЦА — Ты думаеш, тут наш талент заўважыць! — скардзіў адзін напільнік другому, сядзячы ў кусты. — Шпак — не дурны. Заўсёды з вялікага шпакотні выступае. Вось ён і заслужаны спявак.

ХОЦЬ І КРУГЛЫ — Я хоць і круглы, але не дураны! — гаварыў мач.

МАРА — Вось бы жаніцца на ластавіцы, — гаварыў адзін верабей другому.

РАЗЬВА Кася, касачышчы на камень, агрынулася: — От жа разьва! Не мог мяне абсыці!

І ПРАЦА Гадзінік адставаў. Калі яго дэкаравалі, ён апраўдваўся: — А мне няма куды спяшчаць!

НЕЗАЙДРОСНЫ ЛЕС Прамавугольным трохвугольнік скараціўся: — Хоць ты не жыў! Вострыя вуглы ўсе абхалюцца, а прамы не любяць. За прамату.

ПАРАДА — Лезь да мяне ў наву, — раў рак печуру. — З маіх клешняў акунь цябе не вырэ.

КАЛІ Б... — Калі б мне далі іншае імя, дзядзел бы мяне не чапаў, — гаварыў карвед.

ПУНКТ ГЛЕДЖАННЯ — Якая барада, такі і чалавек, — гаварыла брытва.

— 3-за тваёй вечнай рэзнасці Муза зусім перастала наведваць мяне! Мад. Ю. ГРЫГОР'ЕВА.

Гомель.

А. ШНЫПАРКОВ.

Гомель.

Гомель.</

2. АД СЭРЦА У СЭРЦА

У верасні 1933 года з-за краўтэ гітлераўскага казема та на ўвесь свет прагула і словы, якія гарачым пачуццём горадзі і адданы ўскальжучы сэрца барышбоў за справу камунізму. «Правільна, што я большай, пралетарскі рэвалюцыянер... Я сарадуў з'яўляюся адным з прыхільнікам і нахільнікам Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большавік), таму што гэтая партыя кіруе найвышэйшай краінай у свеце — шоста частка зямнога шара — і... та гераічна і пераможна будзе сацыялізм».

Гэтыя словы мужна і смела, не спалохаўшыся ніякіх пагрозаў фашыстаў, вымавіў перад чалавечым адзіным з выдатнейшых дзячоў міжнароднага камуністычнага і рабочага руху, аднаго з вучняў і паслядоўнікаў У. І. Леніна сін балгарскага народа Георгій Дзімітраў. То было на сфабрававаным гітлераўскім фашыстамі антыкамуністычным працэсе ў Лейпцыгу, дзе балгарскаму камуністу было прысуджана пакаранне смерці, пакаранне абавязаванне ў падвале райхстага.

Гітлеру спатрэбіліся гэтыя незвычайныя судовыя працэсы, каб распаліць у нямецкім народзе поўны антыкамуністычны істэры, расцяскага шавінізму і чалавечанавішчства. Сваім судовым спектаклем шалены фюрэр прагнуў кінуць ганды на камуністаў і Савецкі Саюз — галоўную і асяцякую садыяна на яго шляху да панавання светам.

Але выйшла усё не так, як планавалі фашысты. У сваёй прамоўе і ў ходзе ўсяго Лейпцыгскага працэсу Георгій Дзімітраў выкрыў фашызм, паказаў яго подласць і ізаісць, яго зьярыную антычалавечую сутнасць. А разам з гераізмам балгарскага камуніста перад светам паўстала велічавая справа, за якую ён замянуў справы мадэлізма-ленінізму, вялікага гістарычнага сіла якога так ярка выявілася ў подзвігах савецкага народа, Савецкай айчыны...

Вось з таго часу для мяне асабіста і пачаўся краіна Балгарыя.

Мінула ўсяго нейкіх сем год, яшчэ юнацтва наша і крыльду сваёй іслед аблітаць не паспела, а грывуна страшныя ўдары вайны — шалены фашызм ішоў ва банк — кідаючы ўсе сілы на ненавісны яму Савецкі Саюз. Наша пакаленне пайшло на фронт, на свяшчэнны бай за Радзіму, за камунізм, і, можна сказаць, што многія іеро, калі рабілі свае подзвігі, то не раз рабілі перад сабою вобраз адважана Георгія Дзімітрава, чалавека, камуніста, які даў прыклад бескампраміснай і мужнай барацьбы супраць фашызму.

Бясконная хваля эмоцый ахалпа сёння маё сэрца, калі ва ўрачыстым маўчанні праходзілі мы ла саркафага ў Дамітроўскім маўзалеі... Балгарскі народ паставіў маўзалей Георгія Дзімітрава на плошчы 9 верасня. Гэтыя ён называюць з'яўдаюць любовю да найвыдатнейшага свайго сына-камуніста з вялікай гістарычнай перамогай у гісторыі краіны і сацыялістычнай рэвалюцыяй у Балгарыі, якая 9 верасня 1944 года навісна адрыла перад балгарамі шлях да іх росквіту і жыцця... На гэтай плошчы пачае ўрачыста, ганаровае шчыня... Здаецца, самі вякі скліліся ў маўчанні над вычым будаваннем з горнага граніту. І ганарова вярта ў форме героіў-паўстанцаў, якіх пэў і рэвалюцыянер Хрыста Боцэ павёў калісьці на барацьбу супраць турэцкага ярма, за свабоду народа, падкрэслівае ўрачыста непарукай сувязі вякоў...

Разам з намі міма саркафага праходзіць балгарскія дзеці, бацькі. Урачыста ўсхваляваныя тавры гавораць болей усякіх слоў. Георгій Дзімітраў як быццам адчувае напучу агульную ўсхваляванасць. Ён дзіўна з высокай і светлай думай на яго стомлены, але спакойны, які чалавек, які зрабіў усё, што хацеў, і ўпэўнены, што народ панімае далей яго падзеі... Твар яго настолькі выглядае жывым, што пачынае здавацца: воль ён зараз адкрыць вочы, усміхнуцца, загаворыць і ў яго словах пачуецца адзак на радасную пагаднку: жо тэ такія, Балгарыя? Чаму з першай сустрэчы пачуваецца такой блізкай і роднай, чаму так хваляюць сэрца сваёй гісторыяй, сваім сённяшнім выглядам і словам, кожным учынкам і думай?

Калі ў далёкіх перадаенныя гады, захоплены гераізмам Дзімітрава і другіх барацьбоўцаў, праць фашызму, школьнікам студэнтам я шукаў звесткі пра Балгарыю, то многае было для мяне таямнічым і незразумелым... Больш тысячы год таму

насад там, у Балгарыі, з'явіліся браты Кірыл і Мярфодій, родначальнікі славянскіх пісьменнасці... З'явіліся, каб і цяпер мы пісалі літаратуру створанага імі алфавіту, думалі пра будучыню, адчуваючы за сабою векавыя думы славянства, у асяроддзі якога стаялі такія неаамамы, але родныя людзі — балгары... «Чэ то мы шумім, чэ мы звынем даесяя рано пред зорямі? Гіорь плыты заворацель: жаль бо ему мила брато Всеволода...» — гэта з «Слова аб палку Ігаравым», пра зямлю рускую, пра паходы протэку да-лэхіх... Але чаму (і тае пам'ятацца так яркава), чаму ўсім

«Ды жыве СССР!» — напісалі на сваім савецкім чырвоным сцягу сцягне вёсак Горна і Дола ў верасні 1923 г. Разам з тысячамі рабочых і сялян Балгарыі яны пайшлі за камуністамі на паўстанне супраць фашыстоўскай дыктатуры.

Як вядома, паўстанне тады было падаўлена. Але не была зломлена воля народа, яго прага змагацца за камуністычную ідыю.

Гучыць паэма «Верасень» паэты і рэвалюцыянера Тэа Мілева — балгарскага Малякоўскага. Фашысты ў 1925 годзе забіваюць Тэа Мілева. Але смерць яго — не трыумф ворагаў народа, а яшчэ адна старона гераічнай барацьбы за камунізм.

«Ленін» — жывое слова ўтвараюць школьнікі з горада Казаньскі, сабаргафаваўшыся ў 1925 годзе на фоне гор Стара Плянна.

Балгарскія рэвалюцыянеры і паўнавалі фашызмага тэору не спыняюць барацьбы. Высок полары Дзімітрава там, у самым логаве фашызму... Барыкады і франты Іспаніі... Куртызанісе сёньні на Рыле і Старой Плянне... І франты Вялікай Айчыннай вайны... Так, так, і наша зямля памтае, як полеч з сынамі савецкіх народаў ішлі ў бой за свабоду і балгарскія сыны.

9 верасня 1944 года — дзень сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі — падвёў вынік вялікаму народнаму змаганню. Прадоўжыўся сталі гаспадарства свайго лёсу. І воль ён — над Плёудзівам, пад самым блакітам, на жывым скальным пастамеце, узвышаецца легендарны салдацкі помнік савецкаму салдату. Чаму яго называюць народзе Алешам? Гэта ніхто з нас не можа. Спадабалас рускае імя Алеша, воль і назваці. А нехта склаў і песню пра Алешу. І вольга стрываць слэзы, слухаючы нахрытыя словы песні, у якой гучыць аднак, столькі сартачнай шчырасці народа...

У горадзе Талбухне (Дабруца, горад пераіменаваны ў гонар савецкага палкаводца, вольнік якога першым уступілі на балгарскую зямлю, вызваляючы яе ад фашызму) мы былі сведкамі ўрачыстай пераходнай чырвоных сцягоў слаўным хлаборам ажурці. Хваляюцца, выступілі былі камсамольскі і партыйны кіраўнік ажурці, а зараз вылістар сельскай гаспадаркі і Вылістар Шопаў. Горацкі і пераіменаваны гаварыць вылічар, у члене Палітбуро ЦК ВКП пераодня — пераіменаваны савецкай історыя Балгарыі... Бясконная кровапалітыка вольны за сваю незалежнасць, як народа. 500 год пад ярмом турэцкіх забавінікаў, 500 год! Як здолеў невялікі народ у такіх цяжкіх умовах захаваць сваю нацыянальную самабытнасць, свой талент і свае звычкі, і самае галоўнае — веру ў будучыню? Бо хіба не гэтая палымная вера народа ў светлае заўтра давала мужнасць і ўпэўненасць Георгію Дзімітраву і другім народным барацьбоўцам!

Цяпер, едуць ў Балгарыю, я ведаю яе значна болей, чым у сваё юнацтва гады. У душы маёй жылі вобразы яе літаратурны і мастацкі, гучалі яе песні, я быў болей знаёмы з яе гісторыяй, нарэшце, слава пра савецкую, брація пачуці балгарскага народа да савецкіх людзей стала ў нас амаль легендарнай. Хто не жыве ў нас марай пабываць у Балгарыі?

І воль яна праходзіць перад вачамі, перад сэрцам, брація Балгарыя. Дык у чым жа яно — тое самае галоўнае, самае важнае, што ўрадавала і ўзіняло маё сэрца і пра што я шчыльна паведкаць свайё Беларусь? Самое вядомае і самае галоўнае, што я ўбачыў у Балгарыі, — гэта яе блізкасць аднасна справа Леніна, справе камунізму. Калі глядзіць на яе людзей, бацькі іх справы, пазнаеш іх думкі, чуюч іх радасць, то адразу, верыш: яны знайшлі сваё ішчэ, яны сарадулі сава мару. Верыш: ажыццявілі нарэшце не толькі сённяшні пакаленню, але і спадчынаю героіў далёкіх вякоў.

Я пачаў бы расказа пра новыя гарады і вёскі сацыялістычнай Балгарыі, яе заводы і навукова-даследчыя інстытуты, яе калектывны сельскай гаспадаркі, палачы, театры, музеі, школы. У бланкіне ёсць занатаваныя статыстычныя выкладкі, дакладныя звесткі пра рэкордную ўраджайнасць палёў і садоў, пра багаты плён прамысловасці, пра вялікі дасягненні сацыялістычнай навіны.

Я іпачаў бы яе славуція мястцы і пейзажы, яе чароўныя горы Рылу і Пірны, Стару Плянну і Радолу, яе чудовыя курорты, непаўторна-маляўнічыя ўзбярэжжы Чорнага мора... Маладая, прыгожая, працавітая, песняная, поўная будаўрарці і энэргіі — таюю паўстае перад вачамі Балгарыя.

Але адкуль, як усё гэта з'явілася? Яшчэ ж усім наядуна — толькі дваццаць гадоў таму назад — над Балгарыяй вельса чорная нощ транцілі і фашызму, якая страшным прыгнетам душыла творчыя сілы і талент народа.

Вось тут і бярэ сабе слова тое галоўнае, самае важнае, што зрадылі і навісна з'яўдаюць нас з балгарскім народам, што роўна нас адзінай сілай, адной магутнай браціяй сям'ёю.

«Ды жыве СССР!» — напісалі на сваім савецкім чырвоным сцягу сцягне вёсак Горна і Дола ў верасні 1923 г. Разам з тысячамі рабочых і сялян Балгарыі яны пайшлі за камуністамі на паўстанне супраць фашыстоўскай дыктатуры.

Як вядома, паўстанне тады было падаўлена. Але не была зломлена воля народа, яго прага змагацца за камуністычную ідыю.

Гучыць паэма «Верасень» паэты і рэвалюцыянера Тэа Мілева — балгарскага Малякоўскага. Фашысты ў 1925 годзе забіваюць Тэа Мілева. Але смерць яго — не трыумф ворагаў народа, а яшчэ адна старона гераічнай барацьбы за камунізм.

«Ленін» — жывое слова ўтвараюць школьнікі з горада Казаньскі, сабаргафаваўшыся ў 1925 годзе на фоне гор Стара Плянна.

Балгарскія рэвалюцыянеры і паўнавалі фашызмага тэору не спыняюць барацьбы. Высок полары Дзімітрава там, у самым логаве фашызму... Барыкады і франты Іспаніі... Куртызанісе сёньні на Рыле і Старой Плянне... І франты Вялікай Айчыннай вайны... Так, так, і наша зямля памтае, як полеч з сынамі савецкіх народаў ішлі ў бой за свабоду і балгарскія сыны.

9 верасня 1944 года — дзень сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі — падвёў вынік вялікаму народнаму змаганню. Прадоўжыўся сталі гаспадарства свайго лёсу. І воль ён — над Плёудзівам, пад самым блакітам, на жывым скальным пастамеце, узвышаецца легендарны салдацкі помнік савецкаму салдату. Чаму яго называюць народзе Алешам? Гэта ніхто з нас не можа. Спадабалас рускае імя Алеша, воль і назваці. А нехта склаў і песню пра Алешу. І вольга стрываць слэзы, слухаючы нахрытыя словы песні, у якой гучыць аднак, столькі сартачнай шчырасці народа...

У горадзе Талбухне (Дабруца, горад пераіменаваны ў гонар савецкага палкаводца, вольнік якога першым уступілі на балгарскую зямлю, вызваляючы яе ад фашызму) мы былі сведкамі ўрачыстай пераходнай чырвоных сцягоў слаўным хлаборам ажурці. Хваляюцца, выступілі былі камсамольскі і партыйны кіраўнік ажурці, а зараз вылістар сельскай гаспадаркі і Вылістар Шопаў. Горацкі і пераіменаваны гаварыць вылічар, у члене Палітбуро ЦК ВКП пераодня — пераіменаваны савецкай історыя Балгарыі... Бясконная кровапалітыка вольны за сваю незалежнасць, як народа. 500 год пад ярмом турэцкіх забавінікаў, 500 год! Як здолеў невялікі народ у такіх цяжкіх умовах захаваць сваю нацыянальную самабытнасць, свой талент і свае звычкі, і самае галоўнае — веру ў будучыню? Бо хіба не гэтая палымная вера народа ў светлае заўтра давала мужнасць і ўпэўненасць Георгію Дзімітраву і другім народным барацьбоўцам!

Цяпер, едуць ў Балгарыю, я ведаю яе значна болей, чым у сваё юнацтва гады. У душы маёй жылі вобразы яе літаратурны і мастацкі, гучалі яе песні, я быў болей знаёмы з яе гісторыяй, нарэшце, слава пра савецкую, брація пачуці балгарскага народа да савецкіх людзей стала ў нас амаль легендарнай. Хто не жыве ў нас марай пабываць у Балгарыі?

І воль яна праходзіць перад вачамі, перад сэрцам, брація Балгарыя. Дык у чым жа яно — тое самае галоўнае, самае важнае, што ўрадавала і ўзіняло маё сэрца і пра што я шчыльна паведкаць свайё Беларусь? Самое вядомае і самае галоўнае, што я ўбачыў у Балгарыі, — гэта яе блізкасць аднасна справа Леніна, справе камунізму. Калі глядзіць на яе людзей, бацькі іх справы, пазнаеш іх думкі, чуюч іх радасць, то адразу, верыш: яны знайшлі сваё ішчэ, яны сарадулі сава мару. Верыш: ажыццявілі нарэшце не толькі сённяшні пакаленню, але і спадчынаю героіў далёкіх вякоў.

Я пачаў бы расказа пра новыя гарады і вёскі сацыялістычнай Балгарыі, яе заводы і навукова-даследчыя інстытуты, яе калектывны сельскай гаспадаркі, палачы, театры, музеі, школы. У бланкіне ёсць занатаваныя статыстычныя выкладкі, дакладныя звесткі пра рэкордную ўраджайнасць палёў і садоў, пра багаты плён прамысловасці, пра вялікі дасягненні сацыялістычнай навіны.

Я іпачаў бы яе славуція мястцы і пейзажы, яе чароўныя горы Рылу і Пірны, Стару Плянну і Радолу, яе чудовыя курорты, непаўторна-маляўнічыя ўзбярэжжы Чорнага мора... Маладая, прыгожая, працавітая, песняная, поўная будаўрарці і энэргіі — таюю паўстае перад вачамі Балгарыя.

Але адкуль, як усё гэта з'явілася? Яшчэ ж усім наядуна — толькі дваццаць гадоў таму назад — над Балгарыяй вельса чорная нощ транцілі і фашызму, якая страшным прыгнетам душыла творчыя сілы і талент народа.

Вось тут і бярэ сабе слова тое галоўнае, самае важнае, што зрадылі і навісна з'яўдаюць нас з балгарскім народам, што роўна нас адзінай сілай, адной магутнай браціяй сям'ёю.

Вось з таго часу для мяне асабіста і пачаўся краіна Балгарыя.

«Ды жыве СССР!» — напісалі на сваім савецкім чырвоным сцягу сцягне вёсак Горна і Дола ў верасні 1923 г. Разам з тысячамі рабочых і сялян Балгарыі яны пайшлі за камуністамі на паўстанне супраць фашыстоўскай дыктатуры.

Як вядома, паўстанне тады было падаўлена. Але не была зломлена воля народа, яго прага змагацца за камуністычную ідыю.

Гучыць паэма «Верасень» паэты і рэвалюцыянера Тэа Мілева — балгарскага Малякоўскага. Фашысты ў 1925 годзе забіваюць Тэа Мілева. Але смерць яго — не трыумф ворагаў народа, а яшчэ адна старона гераічнай барацьбы за камунізм.

«Ленін» — жывое слова ўтвараюць школьнікі з горада Казаньскі, сабаргафаваўшыся ў 1925 годзе на фоне гор Стара Плянна.

Балгарскія рэвалюцыянеры і паўнавалі фашызмага тэору не спыняюць барацьбы. Высок полары Дзімітрава там, у самым логаве фашызму... Барыкады і франты Іспаніі... Куртызанісе сёньні на Рыле і Старой Плянне... І франты Вялікай Айчыннай вайны... Так, так, і наша зямля памтае, як полеч з сынамі савецкіх народаў ішлі ў бой за свабоду і балгарскія сыны.

9 верасня 1944 года — дзень сацыялістычнай рэвалюцыі ў Балгарыі — падвёў вынік вялікаму народнаму змаганню. Прадоўжыўся сталі гаспадарства свайго лёсу. І воль ён — над Плёудзівам, пад самым блакітам, на жывым скальным пастамеце, узвышаецца легендарны салдацкі помнік савецкаму салдату. Чаму яго называюць народзе Алешам? Гэта ніхто з нас не можа. Спадабалас рускае імя Алеша, воль і назваці. А нехта склаў і песню пра Алешу. І вольга стрываць слэзы, слухаючы нахрытыя словы песні, у якой гучыць аднак, столькі сартачнай шчырасці народа...

У горадзе Талбухне (Дабруца, горад пераіменаваны ў гонар савецкага палкаводца, вольнік якога першым уступілі на балгарскую зямлю, вызваляючы яе ад фашызму) мы былі сведкамі ўрачыстай пераходнай чырвоных сцягоў слаўным хлаборам ажурці. Хваляюцца, выступілі былі камсамольскі і партыйны кіраўнік ажурці, а зараз вылістар сельскай гаспадаркі і Вылістар Шопаў. Горацкі і пераіменаваны гаварыць вылічар, у члене Палітбуро ЦК ВКП пераодня — пераіменаваны савецкай історыя Балгарыі... Бясконная кровапалітыка вольны за сваю незалежнасць, як народа. 500 год пад ярмом турэцкіх забавінікаў, 500 год! Як здолеў невялікі народ у такіх цяжкіх умовах захаваць сваю нацыянальную самабытнасць, свой талент і свае звычкі, і самае галоўнае — веру ў будучыню? Бо хіба не гэтая палымная вера народа ў светлае заўтра давала мужнасць і ўпэўненасць Георгію Дзімітраву і другім народным барацьбоўцам!

Цяпер, едуць ў Балгарыю, я ведаю яе значна болей, чым у сваё юнацтва гады. У душы маёй жылі вобразы яе літаратурны і мастацкі, гучалі яе песні, я быў болей знаёмы з яе гісторыяй, нарэшце, слава пра савецкую, брація пачуці балгарскага народа да савецкіх людзей стала ў нас амаль легендарнай. Хто не жыве ў нас марай пабываць у Балгарыі?

І воль яна праходзіць перад вачамі, перад сэрцам, брація Балгарыя. Дык у чым жа яно — тое самае галоўнае, самае важнае, што ўрадавала і ўзіняло маё сэрца і пра што я шчыльна паведкаць свайё Беларусь? Самое вядомае і самае галоўнае, што я ўбачыў у Балгарыі, — гэта яе блізкасць аднасна справа Леніна, справе камунізму. Калі глядзіць на яе людзей, бацькі іх справы, пазнаеш іх думкі, чуюч іх радасць, то адразу, верыш: яны знайшлі сваё ішчэ, яны сарадулі сава мару. Верыш: ажыццявілі нарэшце не толькі сённяшні пакаленню, але і спадчынаю героіў далёкіх вякоў.

Я пачаў бы расказа пра новыя гарады і вёскі сацыялістычнай Балгарыі, яе заводы і навукова-даследчыя інстытуты, яе калектывны сельскай гаспадаркі, палачы, театры, музеі, школы. У бланкіне ёсць занатаваныя статыстычныя выкладкі, дакладныя звесткі пра рэкордную ўраджайнасць палёў і садоў, пра багаты плён прамысловасці, пра вялікі дасягненні сацыялістычнай навіны.

Я іпачаў бы яе славуція мястцы і пейзажы, яе чароўныя горы Рылу і Пірны, Стару Плянну і Радолу, яе чудовыя курорты, непаўторна-маляўнічыя ўзбярэжжы Чорнага мора... Маладая, прыгожая, працавітая, песняная, поўная будаўрарці і энэргіі — таюю паўстае перад вачамі Балгарыя.

Але адкуль, як усё гэта з'явілася? Яшчэ ж усім наядуна — толькі дваццаць гадоў таму назад — над Балгарыяй вельса чорная нощ транцілі і фашызму, якая страшным прыгнетам душыла творчыя сілы і талент народа.

Вось тут і бярэ сабе слова тое галоўнае, самае важнае, што зрадылі і навісна з'яўдаюць нас з балгарскім народам, што роўна нас адзінай сілай, адной магутнай браціяй сям'ёю.

Вось з таго часу для мяне асабіста і пачаўся краіна Балгарыя.

ЗА ГУМАНИЗМ КІНАМАСТАЦТВА

ПЕРАД МАКОСФЕСКІМ МІЖНАРОДНЫМ КІНАФЭСТІВАЛЕМ

7 ліпеня ў 18 гадзін 30 хвілін у Крамлёўскім Палцы з'яўдаў пачнецца VI Міжнародны кінэафэстываль. Ужо больш як 40 краін з пяці кантынентаў пацвердзілі свой удзел у гэтым цікавым саборніцтве. На фестывальным зыране будуць паказаны мастацкія, дакументальныя, дзіцячыя фільмы Англіі, Аўстраліі, Бельгіі, Балгарыі, Бразіліі, ГДР, Індыі, Ірданіі, Ірака, Італіі, Кубы, Ман-

голі, ААР, Польшчы, Румыніі, ЗША, Францыі, Чэхаславацыі, Югаславіі, Японіі і іншых краін. Як заўсёды, шырока прадстаўлена іх фестываль сацыялістычнага характару. У рабоче фестывальны прылучыць удзел вядомыя дзіцячы кіно амаць з усіх краін свету: сярэд членаў журы — Альберта Сьордзі (Італія), Тэрэза М'Біні Дзіон (Сенегал), Іштван Сэба (Венгрыя), Эрвін Гешонж (ГДР), майстры дакументальнага кіно з ГДР Анры і Анлі Торыдак, прэзідэнт саюза прадзюсераў Філіпіды Маўка і Міхал Ітавінскі, кінаактрыса Моніка Віці... Маскоўскі міжнародны фестываль — велькі папулярны па ўсім свеце. Воль што піша аб ім вядомы амерыканскі акіаёр Генры Фонда: «Глыбокае ўражанне зрабіў на мяне дзвіз VI Міжнароднага кінэафэстывала».

Арганізатары фестывальна пацвердзілі праграму Аўрама ўдзелу ў конкурснам праглядзе кінэамастацтва многіх краін паамажам у музеях і тэатрах Масквы і Ленінграда, наведуюць месцы, звязаныя з імцамі і дзейнасцю Імцаміра Ільіча Леніна, будуць гасцамі жыхароў Кіева, Тбілісі, Мінска, Сьвардлоўска, Алма-Аты.

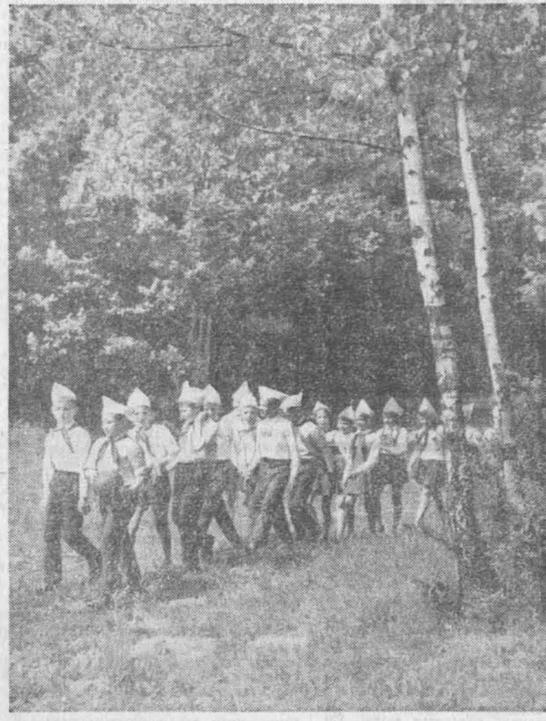
Дарунак пісьменнікаў

Даўняя дружба звязвае навучнікаў Дварычанскай сярэдняй школы Хойніцкага раёна з пісьменнікамі Петрусьям Броўкам і Іванам Мелешкам. Вучні пішучы ім пісьмы, у якіх раскаваюць пра жыццё школы, дзеціца ўражаннямі аб працытаных кнігах.

Пісьменнікі не забываюць сваіх юных субаўкі. Нядаўна народны паэт рэспублікі Пятрусь Броўка прыслаў школе дарунак — бібліятэчку з 80 кніг, сярэд якіх творы вядомых беларускіх пісьменнікаў Я. Коласа, Я. Купалы, К. Чорнага, Я. Лынькова і свае зборнікі.

Пісьменнік-зямляк Іван Мелеш прыслаў школьнай бібліятэцы свае раманы, апавесці, апаваднанні і некалькі кніг па гісторыі беларускай літаратуры.

Л. СІТУЧАНКА, зявуч Дварычанскай сярэдняй школы Хойніцкага раёна.

ІДЗЕ ПІЯНЕРСКАЕ ЛЕТА. Фотааўдюд М. МІНКОВІЧА.

КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЁ За рэвалюцыяй

ЧАРЛІ ЧАПЛІН — ДА СВАЙГО 80-ГОДДЗЯ

Чарлі Чаплін, якому надына споўнілася 80 год, адзначае свой юбілей, выпусціўшы на экраны адзін са сваіх старых фільмаў «Цыры».

Гэта крыху зменены варыянт керціны, якая выйшла ў 1928 годзе пасля «Залатога ліхаманкі» і перад «Агнімі вялікага горада». Пасля першага паказу «Цыры» мала дэмааіраваўся. Пазней Чаплін напісаў да яго музыку, уключыў у фільм песенькі ў сваім выкананні.

Спачатку адроджаны «Цыры» паглядзеці журналісты і сам аўтар, а потым фільм пачалі паказваць у кінатэатрах Лазаны, Цюрыха і Жэнева. Зноў на экраны з'явіўся славаці чаплінскі «маленькі чалавек» са сваімі радасцамі і скруткамі.

40 гадоў, якія прайшлі пасля выпуску керціны зусім не састарэлі. Крытыкі заахвалююць акцёрскім майстэрствам артыста, віртуознай рэжысурай і здымкамі. Кар-

жучы, што чаплінскія фільмы нелька пераказаць, іх трэба глядзець. Так і «Цыры».

Воль што сказаць аб сваім дзіцяці сам Чаплін на сустрэчы з журналістамі:

«Я люблю простыя рэчы. Воль чаму я лічу, што з маіх фільмаў «Цыры» найбольш удалы па будове, таму што ён ярка самы прасты...»

«Ці ёсць у вас непаказаныя фільмы?» — задаў пытанне адзін з журналістаў.

«Няма, ёсць некалькі эпізодаў, якія ніколі не паказваліся і не выкарыстоўваліся ў маіх керцінах. Многа загінула ў час вайны, так што сэрз у мяне мала чаго заставаецца...»

Е. КАРЖОУ, карэспандэнт ТАСС.

ПАНО НАСУПРАЦЬ ПРЭЗІДЭНЦКАГА ПАЛАЦА

Калі кіламетраў даўжыню і двух з паловай метраў у шырыню фанерны плот ажуркае зараз парк Лайфата, які раскінуўся перад насуспраць прэзідэнцкага палаца. За адзін дзень плот ператварыўся ў прызе малюніцкае панно. Студэнты вашынгтонскага мастацкага вучылішча і некаторыя сталічныя жыгеліцы з ахотаў адгукнуліся на запрашэнне нацыянальнага тэатра аховы гісторыі вынастаць шчыты для дэманстрацыі сваіх творчых зліпонасцяў.

І холь кінамаму мастаку было паставлена напіраць запанне на агульную тэму «Мінулае і сучас